

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школошки Лист“ излази једанпут у месецу. Предплата је за целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 8. У Сомбору, 10. Августа 1888. Год. XX.

Отац као васпитач.

Педагошка расправа.

(За награду.)

Кад се отац буде трудио заједно са оним другим факторима, који су за то позвани, да овако негује и развије детињ ум, онда треба да се стара, да тај рад свој и крунише. А крунисаће га тако, ако буде порадио и успео, да ум буде господар целог бића детиња, ако дакле ваколики рад духа детиња буде управљан по саветима здравога разума. Буде ли дете већ као дете привикнуто, да умом зауздава свако ексцентрично расположење духа свога у по неким критичним тренуцима, кад га какав порок или страст хоће да заслепе — онда ће то дете у будућности као човек заиста бити диван узор и образац, како треба владати над собом. У овом владању над собом огледа се не само врховна моћ ума над целим човецим бићем, него уједно и познавање себе самог. За владањем над собом треба свако да се труди, јер само ко над собом уме да влада, умеће и над другим. Оно је учинило Ликурга бесмртним, лукавога Октавијана господарем света, а сина обичног адвоката Наполеона наследником великога Александра. Диван пример владања над собом показао је и Сократ, кад је једном приликом услед неке кривице свога слуге рекао му: „*да нисам у јарости, бих те сада истукао.*“ А ретки образци владања над собом били су и велики Американци Франклин и Вашингтон, којима је можда баш ово владање над собом највише помогло, те су постали за живота тако славни и виђени, а после смрти — бесмртни.

У владање над собом, дакле у другом реду уму подређено, спада и умети се одрећи макар и најмилијих наслада и уживања, ако устреба. За ово одрицање вели један филозоф: „*ова је реч, т. ј. одрицање, језгра свакидашње практичне филозофије,*

програм задовољства, чаробан начин, који нас спасава од разочарења, који нас мири са животом, који нам служи за поузданог вођа и кроз најочајније прилике.“ Човеку, који уме да се одрече, не треба много у животу, а још је Сократ рекао — и до данас се ово толико пута обистинило, — „да је оно најеређенији човек, који има најмање потреба.“ Историја је забележила много примера, на којима се може видети одрицање и најмилијих земаљских радости и уживања, а ради среће народа или својих ближњих или ради начела. *Ликиург* је утврдио несложиву моћ Шпартетиме, што се са самопрегоревањем одрекао краљевског достојанства, па и самога живота у отаџбини својој, само да што дужег века буде устав његов, који је био удешен према духу Шпартанаца, те да домовина његова процвета и да утврди своју будућност. Он је умео не само да се одрече, него да се и — жртвује за срећу народа свога. *Диоклетивијан*, кад га посланици позваше из његове осаме за владоца, овако им одговара: „Кад бисте видели, какав диван купус ја овде изводим, за цело не бисте тражили од мене тако што.“ А наш св. Сава? — Куда ћете лепшег примера одрицања? — Па Симеон мироточиви, Симеон монах, Ана и мајка Анђелија, који се одричу свиле и кадифе краљевских дворова својих, да са голог камена клечећки славе великога Творца! . . .

Ове две врлине: умети владати над собом и умети се одрећи најбоље показују, да код човека са тим врлинама заиста ум господари и да се тај никад не ће повести за страшћу или пороком каквим. А, што је најглавније, ти људи са овим врлинама никада неће починити никакву *лакомисленост*, а лакомисленост је у нашим данима најгора мана друштва људског. Но не мана, него она права првоточина, што највећма гризе и убија морал, а у место њега шири поквареност и разврат. Несталност ума родитељ је лакомислености, а лакомисленост је опет непосредни родитељ свему покору у свету. Са ње је многа мајка закукала, мног отац пре времена оседео и оронио, мног живот пре времена иструхнуо у гробу. Сведневним крађама, отимачинама, убијствима и још стотини недела под другим именима бар у три четвртине случајева узрок је — лакомисленост. Па зар можеш, српски оче, допустити, да се и у твојој породици угнезди клица ове страшне немани, те да зар и он, кад се ова клица развије, (а она се брже развија, него што мислимо) буде можда не само убијца своје среће, него зар да раскона и твој

дом, дом оца својега?! — Не, ни по што не! — За то неуморно учи своје дете да уме владати над собом. Чим видиш, да је починило ма најмању лакомисленост, одмах удеси све прилике око себе тако, да се последице лакомислености баш морају срушити на главу онога, који је лакомисленост починио. За живу главу не опраштај на „младост“ и не мази децу своју, јер ово двоје је онај сок, који најбоље потпомаже развијање клице лакомислености у детету. Па онда: покажи деци својој живот, покажи им сву поквареност његову, све узроке многим страшним последицама, све последице многим грозним узроцима. Тако би се ето могла слабити и искорењивати у деце клица лакомислености, а поред тога утврђивати моћ ума над бићем не само садашње деце, него и будућих људи.

Ја сам напред рекао, да ми је намера да изнесем у овоме чланку: шта би поглавито припадало оцу, да он при васпитавању узме на себе. И ево одмах овде примећујем, да и ово утврђивање моћи ума, упознавање живота и његових порока и опачина спада — поред онога, што ћу још доцније навести — међу то „поглавито“, што отац треба да узме на себе, и да врши и руководи то нарочито код мушке деце. Па, ако то буде савесно чинио, онда ће имати не само разбориту и мудру децу, него и добру, која ни позније као људи не ће учинити какву лакомисленост, са које би се могао отровати живот његов.

(Наставиће се.)

ПОД КАКВИМ БИ УПРАВИТЕЉЕМ МОГЛА ШКОЛА НАЈБОЉЕ НАПРЕДОВАТИ?

(За награду.)

Заматан дио успјеха зависи од добре управе.

О важности истакнутога питања нећу да ријечи трошим, пошто му је важност доказана и изнесена тијем, што га је п. п. учитељски збор српских в. кикиндских школа за расправу препоручио, а врли уредник нашег „Школског Листа“ ту препоруку прихватио. Ја ћу се у опће држати суштине и гледаћу, да у што мање ријечи своје мисли о истакнутом питању допесем и изложим.

Почећу нашом религијом — нашим лијепим православијем — као круном васколике наставе — и рећи ћу: Сваки управитељ треба да је религиозан. Овијем нијесам рекао, да он пред сваким свештеником метанија чини и да у храмовима попут Фарисеја

клања и пренемаже се, но сам то с тога истакао, што је наша правосл. вјера нас као Србе до данас из хиљаду искушења на пут прави изводила и као такве сачувала, а њена ће задаћа бити, да ту велику мисију међу Србима још много година врши — да нас штити и као Србе подржава. Ово је први разлог, који је потекао из чисте благодарности према нашој правосл. вјери, а други је : да управитељ као религиозан човјек својим примјером подручнијем учитељима своје школе претходи и да ученицима одвосно ученицама као узор религиозна човјека послужи. Рижичи много не помажу, јер су мртве, а примјер много користи, јер је он жив.

Управитељ срп. народне школе треба да је и добар Србин. Он мора историју свога народа добро знати, како би се у свом лијепом, али и тешком звању историјским истипама у zgodним приликама испомоћи могао. Ко не зна прошлости наше, тај ће теже познати садашњост, а још мучније ће завирити моћи у будућност народа нашег. Прошлост, садашњост и будућност наша треба да су сваком Србину у опште, а управитељу српске школе особито — вазда пред очима, јер су та три периода наша од велике важности. Ко о том не размишљава, не заслужује имена Србин, а најмање заслужује, да му речемо још и „добар Србин.“ Управитељ треба да има сва својства доброга учитеља, што се саме наставе и школе тиче — а која су то својства, држим да ћемо то сви знати.

Осим тих својстава мора он у пуној мјери посједовати све оне људске врлине, које измак деветнаестог вијека од интелегентна човјека са правом тражи и очекује. Морал нека му је вазда пред очима, он нека му у школи, у породици у колегијуму и у друштву импуле даје. Огријешити ли се управитељ школски само о једно начело морала, одмах губи придјев „добар“, а међу нама речено : не заслужује ни да име „управитеља школског“ носи. Добар управитељ треба да је у школи исто оно, што и добар домаћин у својој породици, а добар домаћин, коме напредак своје куће истински на срцу лежи, ваља да си лијепим начином, а кад устреба и стегом, потчини свако кутње чељаде, ако хоће, да му је на дому срећа и мир. Његова ријеч треба да буде закон ; ко тај закон преступи није његов. Ова два положаја готово су истовјетна, — што врједи за једнога, није на одмет другоме. Ко тлачи савете, а не испуњује налоге и заповиједи старијега, тај гријешити, на био он војвода или војник, господар или слуга, владика или свештеник, управитељ или

учитељ, учитељ или ђак. Правда и закон нека се на сваког протеже.

Управитељ треба да до своје части стручним образовањем и великом праксом дође, а уз то би ваљало, да и годинама, па и службом од својих колега старијих. Само такав управитељ може успјешно радити, такав може својој задаћи потпуно одговорати. На против, који управитељ до управ. столице протекцијом дође и који се на њој силом законских параграфа држи, тај не може све и кад би сам хотіо — успјешно и онако радити, како се то од њега тражи и изискује. И самој колегијалности је у таквим приликама мртвачко звоно одзвонило, а да не говоримо о другим штетним последицама. Дobar управитељ треба да подручне учитеље уједини и да их упути на складан и заједнички рад. Он ваља да их држи у лијепој слози и доброј вољи и да их привикне, да се не истичу један мимо другог, него да слошки раде за љубав цјелине, како би се права цијел данашње школе постићи могла. Дobar управитељ треба да је добар посредник између школе и дома и између учитеља и родитеља. Он треба ове да мири и зближује, како би школу са домом у највећу хармонију довести могао. Дobar управитељ треба да све списе и записнике тачно води и у реду их држи, а морао би и добар конциписта бити.

У кратко : добар управитељ треба да је религиозан, добар Србин, теоретично и практично спремљен, врло моралан, савјестан, енергичан, тачан и душом и тијелом школи одан. Мора имати јасан преглед цјелокупног школског рада и не смије дјелити науку од васпитања. Треба да је прави и потпуни прегалац у својој струци. Овај и овако огроман задатак и посао је доброга управитеља српске школе.

Љубомиров.

ГОДИШЊИ СПОМЕН У СЛАВУ ПОКОЈНОГА ДРА БОРЂА НАТОШЕВИЋА У Г. КАРЛОВЦУ.

У недељу 10. Јулија у вече навршило се година дана, како је незаборављени и велезаслужени најславнији педагог и вредни књижевник србски др. Борђе Н а т о ш е в и ћ у сред свога благодатног рада при испитима учитељских кандидата у Горњем Карловцу са свим изненада на стану свом без боловања временити живот свој са вечним заменио. Тога дана на предлог учитељске школе тамошње давала је честита србска общтина горњокарловачка после службе Божије годишњи парастос за покој душе тог неумрлог великана србског и народног пријатеља. На свечаност

ову на позив управе стигао је у очи тога дана и заменик покојников у служби Н. Ђ. Вукићевић, кога су на жељезничкој станици управитељ са професорима и питомци учитељске школе са одушевљењем дочекали. На служби Божијој и на парастосу црква је дубком пуна била побожног народа, а били су при светковини тој и најуваженији чланови општине, најотменије Српкиње, учећа се младеж, садашњи и многи негдашњи питомци учитељске школе горњо-карловачке, који су на ову свечаност из разних крајева, па чак и из Босне и Херцеговине похитали.

На сред храма Божијег подигнут је био катафалк, а на њему је стајала слика покојникова венцем од миомириснога цвећа окићена и пред њом символ бесамртности србско кољиво са упаљеном воштаницом. Службу Божију смерно је одслужио најпречастнији г. Никола Беговић прота, који је о причастном говорио поучну беседу, у којој је дивно представио важност србске школе за Србство у оним крајевима и вешто изложио велике заслуге покојног дра Ђорђа Натошевића за школу србску и за просвету народну.

После заамвонне молитве ударе сва звона, а служећи свештеник у друштву са најпречастнијим г. Николом Ј. Живковићем протојерејем и велезаслужним катихетом и професором на раковачкој реалгимназији започеше служити парастос за покој душе нашега незаборављеног „Георгија.“ На служби Божијој и на парастосу појали су приправници и приправнице у певници под управом својега професора г. Ђорђа Глибоњскога, али дивни гласови неколицине приправница и вештина њихова у појању надмашеше јако појање мушких приправника. Црквени су тутори свима присутнима у руке дали запаљене воштанице. На свршетку парастоса пристуше оба протојереја кољиву и старији благослови и прелије кољиво одпојавши: „Со свјатъми упокои.“ На које после икоса сва црква одпоје још једанпут ту исту дивну црквену химну. Начелствујући протејереј за тим у трипут возгласи вечну успомену миломе покојнику, на које се у три пут захори по храму: **Вѣчна памѣть** — и подели се антидор и кољиво.

После одуста школска младеж са управитељем и наставницима и многи отлични грађани и гости и учитељи са стране дођу у велику дворану учитељске школе, где је пристављени гл. школски референт Н. Ђ. Вукићевић држао говор о заслугама покојног дра Ђорђа Натошевића обновитеља школе србске и најславнијег србског педагога, којег ће спомен живети у народу нашем, докле буде било школâ србских и у њима свестних учитеља, којима Натошевић за вечити узор служити може. Уз бурни усклик „Слава Натошевићу!“ заврши се ова прва успомена годишњица, која ће се, како чујемо, у општини горњокарловачкој од сада сваке године у недељу најближу десетом дану Јулија месеца држати.

Нека је слава обновитељу србске народне школе, отцу нове србске педагогије, неумрлом дру **Ђорђу Натошевићу!**

На веки слава!!

Испити у срб. учитељској школи у Г. Карловцу 1888. год.

Пошто су писмени испити из србског језика и из математике у србској учитељској школи и годишњи испити у I. и II. разреду исте школе обављени били држани су 12. и 13. Јулија ове године испити за учитељско оспособљење у истој школи. Као изасланик вис. Школ. Савета председавао је на тим испитима пр. главни школски референт Н. Ђ. Вукићевић, а као повереник преосвештеног дијецезана горњокарловачког присуствовао је на њама најпречастнији г. Никола Беговић прота и парох горњокарловачки.

Пре ових испита, 11. Јулија од 8—12 часова држан је испит у сва 4 разреда србске народне школе горњокарловачке, која приправницима и приправницама за вештбаоницу служи. У школи овој у сва 4 разреда било је 15 мушких и 21 женских; свега 36 ученика. На испиту је овом председавао привр. главни школски референт, који је тога дана после подне од 3—6 часова званично прегледао први и други приправнички разред и за то време о успеху приправника и приправница у појединим предметима уверио се. На испиту у народној школи присуствовали су отмени грађани и госпође, родитељи ученика. Ученици су из свију предмета врло добро одговарали и сјајан успех показали, што се има особито захвалити неуморној ревности и учитељској вештини Владимира Красића отличнот учитеља вештбаонице ове.

У првом разреду учитељске школе горњокарловачке било је 10 мушких и 4 женске, свега 14; у другом 7 мушких и 5 женских, свега 12; у трећем 7 мушких и 2 женске, свега 9 питомаца. Према томе било је у сва три разреда 24 приправника и 11 приправница.

Међу приправницима трећега разреда један је по потреби службе испослан био од управе на одиравање учитељске дужности у школу Приједорску у Босни, где је дужности своје у школи и цркви најприлежније вршио и за испите се ваљано спремио, те их и положио. Осим тога је г. Зарија Ђирић учитељ раковачки и свршени приправник II. разреда по дозволи вис. Школ. Савета од 1884. године овом приликом припуштен био полагању учитељског испита.

После дводневног устменог испита за оспособљење прочитане су у четвртак 14. Јулија разреднице приправника из сва три разреда и објављено је оспособљење испитаних кандидата и кандидаткиња за учитељство.

Са отличним успехом оспособљени су: Станко Мајсторовић, Григорије Живковић, Михаило Крстић, Гаврло Клипа (приједорски привр. учитељ), Марија Трбојевићева и Ссфија Комадина. Просто оспособљени су за учитеље: Никола Мариновић, Миле Перић, Милан Радуловић и Зарија Ђирић (привр. учитељ раковачки). Станку Мајсторовићу као најотличнијем и примерног владања учитељском кандидату дата је у награду лепо увезена књига. Певанија Змаја-Јована Јовановића, коју је на ту цјел поклонила србска књижара браће М. Поповића из Новог Сада.

После обављеног оспособљења држао је Н. Ђ. Вукићевић привр. гл. школски референт подужи говор испитаним и оспособљеним младим учитељима, у коме им је живо представио најглавније дужности њихове и

дао нуждна упутства за живот, за тим, опростивши се са управитељем и наставницима, тога дана после подне одпутовао је преко Реке у Трст, а одатле у свој завичај.

Следећега дана т. ј. 15. Јулија држано је „Благодарсније“ за све Србе ученике у православном храму горњокарловачком и раздане су дипломе оспособљеним учитељима и учитељицама. — Ћ.

ШО ПСАЛМУ 130.

Грце ми се не надима,
Не узноси, Боже, око,
Нити идем на велико,
Нити идем на високо.
Смерна ми је, кротка душа,
Као мало
Дете што је,

Кад је поред
Мајке своје.
Док је света, док је века,
Нек се узда
Човечанство у Тебека.
Иван М. Поповић.

УПУТСТВО ДЕЦЕ У ВЕРИ.

Написао Младен Борџоски, свештеник.

(Наставак.)

Друго правило је ово: Деци ваља из ране младости веру као најбоље и најсигурније средство, које добродјетели и блаженству води, пред очи стављати; али то треба више примерима, него правилима чинити. Са једне стране покажимо деци са мудрим, умереним и добродјетелним животом својим, да је вера у стању свуда добре људе побожне и користне грађане и пријатеље изобразити. У датој прилици треба деци рећи, да би нам тешко пало ово ил' оно учинити, овог се добита одрећи, или ону тешкоћу надвладати, или каквом злом искушењу против стати, када не би вера вољу и снагу томе дала и када се неби људи сматрали, да су за други живот опредељени. Али са друге стране треба деци показати мирноћу савести, триљење у патњи и рећи јој, да вера тјеши и задовољава човека. Разговарати се треба са децом о тима случајевима и показати им, да снасоносни уплив вера има на наше умирење. Ако ми онда, када нас други оговарају, када нас неправедно окривљују, када нашим најбољима радовима злу намеру подмећу и нама у место заслужене похвале презрење показују; ако се ми онда у кругу своје породице са добром сведоџбом наше савести и са уверењем, да Бог наше намере и мисли зна и одобрава, тјешимо — то ће се онда наша деца учити, да више на пресуду свога разума, него на светску пресуду гледају и да мирноћу савести и одобрење Божије свима похвалама и различијима људским предпостављају.

Ако нам наша добра предузећа не испадну за руком, ако нам се наше трудољубље не награђује и наше наде униште, то треба задовољство и веселост духа при том одржати, а тим ће деца научити шта може вера над нама учинити. Онда треба деци рећи: ја сам то са свом верношћу радио, ја сам све оно употребио што је од мене зависило, само

да своју добру намеру извршим; али ја нисам био тврдо уверен, да ће ми она за руком испасти. Ја добро знам, да све од Бога зависи и под његовом управом стоји, сада видим, да моје намере нису његове; али сам уверен, да су његове намере свагда најбоље. То ја не могу још сада увиђати; али може бити временом.

Ја сам био оруђе у његовим рукама, ја сам по његовој вољи, у колико сам је познавао, радио. „Може бити да сам семе посејао, које ће тек после неколико година добра плода донети.“

Ако се тако при тима или сличнима приликама својој деци показујемо и њој са такима примерима разјашњавамо — то ће за цело она вера, која таково што произнаша, која својима поштоватељима и у немилим околностима утјеху и задовољство одржава, њино поштовање и љубав задобити и деца ће сама тражити, да ју добро познаду.

(Наставиће се).

БУКВАР ЗА СРПСКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ.

*Одобрио српски црквено-народни Шк. Савет. Цена 16 новчића.
У Н. Саду. Издање и штампа А. Пајевића. 1885.*

Кад срачуним све ове разлике између рукописних писмена поред слика и ових у овоме одељку за вежбање у читању, које би се разлике лајику можда са свим незнатне чиниле, али стручњаку, који има да се с њима бочи — и сувише отештавају рад и успех, — онда морам да се питам: на што су управо она и штампана и рукописна писмена уз слике, кад их учитељ при настављању ученика и не сме овима показати, јер би само забуну могла међу њима да произведу!? А по методичном начину учитељ би их требао да покаже, јер што ученици на више места виде које писме, у толико ће га пре научити писати и бољеће га запамтити. А код ових писмена овако стоји: Ако не покажеш — зло, ако покажеш — још горе.

При првом будућем издању буквара ово не треба ни пошто тако оставити, него треба да се све те разлике уклоне и писмена изједначе. За штампана писмена уз слике ја бих, као што сам већ и навео мало више, предложио, да се сва замене новима, а за рукописна пак писмена тога сам мишљења, да су она уз слике много боља, него ова у одељку за вежбање у читању и свакако би требало: да се та писмена поред слике узму и за овај одељак. Они су много једноставнија, правилнија, па опет за то лепша, а већ сама им једноставност говори за првенство њино.

Испод овога одељка на 18. страни налазе се још и рачунске бројке до 10., за тим сви знаци интерпункције и уз то четир знака за четир рачунске операције. А за тим се на тој истој страни почињу и реченице с великим почетним писменима, које су заузеле простор све до 24. стране.

Ко нема сваки дан посла с букваром, те кад би га узео једном у руке и случајно отворио прво на којој од страна овога одељка, за цело би држао да има у рукама какву ручну књигу намењену онима, који се на којем вишем заводу спремају за учитеље краснописа. Та зар су така велика

писмена за I, први! разред *основне* школе!? Зар и сваки учитељ уме тако да нацифра и ишара велика писмена?! Још са свим мала, невешта и неука дечица, којој и од обичних малих писмена глава бучи и којој и при писању ових дрхћу бојажљиве ручице, — па те мале невеже да већ у првом разреду тако поуздано владају руком и пером да могу да напишу таква велика писмена у прошлом издању као читави букети!? Заиста права иронија!

Кад се сетим, како су лепо и једноставно била написана та велика писмена у прошлом издању, онда морам да дођем до тога мишљења, да су она само за то измењена са овим шаренима, како би с том разликом што пре истисло из школе старо издање буквара, а новом опет издању што пре отворила шири пут! Други разлог ван овога никако несам могао да нађем, ма да сам га дуго истраживао.

Па да ли треба да и спомињем овде, да се ова писмена одмах избаце, како буквар дочека ново издање? — Не! Ја се позивам на савест издавачеву, а он ће и сам увидети, да је ово шест страна у буквару искинито из какве књиге за учитеље краснописа, па зар забуном каквом ушло у *буквар за ученике првог основног разреда*. А кад то увиди, онда ће знати, шта му је прва дужност при будућем издању буквара за основне школе.

Од стране 24—31. заузима простор већбање у читању с малим штампаним писменима и то — ван самогласних писмена: *а, е, и и о*, свако друго писме има свој засебан став, а у свакоме од ових најчешће долази оно писме, које се у почетку става налази с леве стране горе.

Овде имам да приметим, да је и у овом новом, као што је и у старом издању било, врло погрешно учињено, што су у првим редовима ставова све до писмена *р* сви слогови једним истим поретком самогласних писмена састављани са сугласним писменима. Овим се ученицима отворио широк пут за механизам, који се тако строго осуђује у настави. Ученик је н. пр. упамтио, да се код става за већбање писмена *с* први ред почиње: *са, се, си, со*, код *и*: *иа, ие, ии, ио*, па са свим мирном душом, без икакве пажње чита истим редом, уварда тај ред. Ово не би ни по што требало да и у будућем издању буквара остане, нарочито с тога не, што се сад читање по слоговима као најбоље препоручује; а како ће ученик да се што боље увећа у брзом шчитавању слогова, кад их без пажње на памет претрчи? Ове слокове би код сваког става са свим без икаквог реда требало измешати, јер оштроумно ђаче ће га ипак наћи, макар се тај ред чак и после сваког петог става понављао. Иначе овај садањи ред нема само механизам као рђаву последицу, већ шта више и кобно *срицање*, пошто ђак на слокове није пазео и није их упамтио, те онда мора оне речи испод њих да — сриче! Па још у прва два става не само да ови слогови једним истим редом иду, него и друга два реда речи се свршују тим истим редом, т. ј. са: *а, е, и, и о*.

Ван тога има у овоме одељку још некоје погрешке. Тако се у ставу за већбање писмена *љ* (страна 26.) у другом реду налази реч *хаља* с првим писменом *х*, које ученици дотле још нису ни учили. А у ставу

пак за писме *в* (страница 29.) у петом реду налази се реч *кува*, а још се није учило писме *к*. И ове су погрешке доста замашне, јер ученици могу да направе због њих читаву збрку у познавању писмена.

(Свршиће се.)

„СРПСКА НАРОДНА ШКОЛА.“

(Одговор г. М. Н.)

У I. и II. свесци „Новога Васпитача“ је г. М. Н. оценио моју књигу „Српска народна школа“, која је из „Заставе“ прештампаана.

У почетку своје критике вели, да годинама прође, док по која школска књига изађе, а за тим наставља: „С тога и осећам, да ми је у дужности, да савесно испитам вредност и ове књиге.“ Но на делу самом није тако чинио, пошто је само три прва чланка моје књиге површно прегледао, а овамо пише критику на целу књигу!

У прегледу у опште замера ми г. критичар, што у својој књизи нисам расправлио и питања: о грађанским и вишим девојачким школама, наставном плану и школском законодавству. Он то чини, ма да сам ја на стр. 32. и 33. своје књиге навео разлоге, из којих исто нисам учинио. Ко дакле хоће да се уверио правом стању ствари, тај нека дотично место књиге прочита.

Свој општи преглед завршује г. критичар овако: „Целина ове књиге чини на читача доста пријатан утисак. У њој је мисли и назора, које нас и задовољавају, а писца одају као човека, који се са својом струком више бави од многих учитеља. Тако и начин, којима су те мисли изложене, може се допасти. Толико се сме отворено казати о књизи, имајући пред очима њену целину.“

Држим, да је за свакога јасно, да појединости скупа дају целину, те би, према горњем критичаревом закључку, појединости моје књиге морале бити доста добре. Морале би бити правилне с погледом на главна питања као и начин, којим су иста изложеца. Или ако не све, а оно би така морала бити бар претежна већина, па да се добије целина, која ће на читаоце учинити доста пријатан утисак, која ће их задовољити, а писца одати као човека, који се са својом струком бави.

Но док је г. критичар извео горњи закључак за целину моје књиге, дотле за појединости вели: „Али ко хоће да је подвргне мало строжијој анализи, наићи ће у књизи и на таква, која га морају изненадити. Тако је у њој доста претераности, нејасних, заплетених израза, мисли без довољно логике, па и кривих појмова у самим врло важним питањима.“

По томе су појединости моје књиге: претеране, нејасне, заплетене и на кривим појмовима изведене. Или ако не све, а оно их је, по критичаревим речима, у твљикој мери, у коликој се он није ни надао. С тога ће такве појединости скупа дати још у већој мери претерану, заплетену и неправилну целину, која не ће моћи на читаоце доста пријатно утицати; не ће их моћи задовољити, нити ће писца одати као човека, који се са

својом струком бави. Једном је тако, да је збир једнога рачуна већи од појединих бројева тога рачуна.

Очевидно је дакле, да ова два критичарева закључка један другог потиру. Стоји један или други, а који стоји, то остављам, да читаоци сами пресуде. Од своје стране примећујем, да су заиста без довољно логике изведени.

Но да видимо, да ли у мојој књизи има таквих погрешака, које се „не могу узети као омање“ и због којих се књига тек условно читати сме:

На страни 1. сам изнео стање наше народне школе, у коме се пре неколико десетина година налазила. За тим сам продужио: „Остало све беше истиснуто, беше запуштена задаћа народне школе, по којој имађаше, да негује васколики развитак својих ученика. Последице тога беху: телесно онадање, умна ограниченост, назадак у газдинству, потрвене човечанске и хришћанске врлине.“

Речено и сада потписујем, а то и сам г. критичар признаје, кад вели: „А њен је (школин) позив у главноме тај, да та зла слаби и ублажује.“ Без обзира дакле од куда зла потичу, то стоји, да их школа слаби и ублажује.“ И ако она то буде заиста чинила, онда је јасно, да ће зла бити мање, ако пак не, да ће га бити више. Из тога онда следује, да су та зла заиста последица запуштене народне школе. Али г. критичар још додаје: „Она пак сама их никада отклонити не може“, што и сам признајем. А што нисам навео и остале чињенице, узрок је, што нисам то питање за себе обрађивао, те ми није нужно било. Споменуо сам тек толико, колико ми је било потребно с обзиром на оно, што сам том приликом расправљао. На што дакле без невоље тражити и оно, што у књизи никако нема.

На стр. 9. своје књиге споменуо сам о Фреблу и забавишту, а после тога сам продужио: „Исто је учинио, кад је изрекао: да дете није створ, који само посматра и учи, но који претставља и ради, тако посматрањем и учењем прикупља знања, претстављањем и радом до истих долази, с тога прво има потпуну важност, ако је у свези с другим, ако је учење помоћу делања.“

(Наставиће се).

Некролоз.

Арсеније Десанчић парох медински и местни школски управитељ преселио се у вечност 8. Јулија на дан св. Проконија ове године. У својој младости свршио је пренарандију у Сомбору године 1837. и 1838. с отличним успехом. Најпре је био учитељ и ђакон, а затим је постао парох у Медини, где је пуних 50 година као свештеник чинодјејствовао у Божијем олтару до скоро, јер још на Духове ове године служио је са јеродјаконом грабовачким у Медини. После Духова се наскоро разболи и после кратке, али тешке болести у 73. години живота свог премину. Родио се у селу Ланчугу близу Мохача. Био је тачан и строг, нарочито у цркви при богослуженију и при молитви; ту се није смео мрднути нитко

од присутних у храму Божијем, а од учитеља је захтевао тачност у читању и појању. Младе је учитеље упућивао у вршењу дужности и с њима је лепо и пријатељски поступао, а на самрти својој библиотеку школи је местној оставио. Покојник је у Медини садашњу лепу и велику цркву са својим народом подигао, а жеља му је била, да и ново школско здање сазидају да. Народу је служио за образац свију врлина. За његову ревност и врлине отликован је од духовне власти црвеним појасом. — При сироводу учествоваше 3 Мирска свештеника, од којих је један надгробно слово говорио о свештеничком позиву, а на опелу начелствовао је преподобни игуман грабовачки г. Антоније Марковић са својим ђаконом, а појали су уз свештенство пет србских учитеља. На сироводу слегло се множина народа, интелигенција из околних места разне вере и народности и велики број госпођа. Из чега се види, да је покојник велико поштовање са својих врлина уживао у целој околини. Нека је вечна успомена редком овом служитељу олтара Господњег.

Душан Грбић, правник друге године на краљ. свеучилишту пештанском и питомац Текелијинога зовода у Пешти, преставио се у двадесетој години млађаног живота свог у Горњем Карловцу на рукама свог уцвеленог родитеља преч. г. Манојла Грбића, који је у њему доброг свог јединца и своје једино и најдрагоценије благо изгубио. Покојник је био благе нарави и добар ученик, мио друг својих другова. У њему је Србство опет једног веома благонадежног младића изгубило. Бог му дао у рају насеље!

Олга Јовановићева, приправница првога разреда, родом из Карловаца, после дужег и тешког боловања је у цвету младости своје у шестнајстој живота години у наручију своје матере у Ср. Карловцима у среду 27. Јулија преминула. Покојница је била ћерка покојног учитеља карловачког Милана Јовановића, а унука негдашњег старог гимназиалног професора и по том сенатора тамошњег негдашњег Јосифа Јовановића. Свршила је најпре вишу девојачку школу у Новоме Саду с отличним успехом и била је ове године једна од најбољих и највреднијих ученица првог разреда у србској учитељској школи Сомборској и уживала је народну приправничку стипендију.

Разно.

Припомоћ. Високо краљ. угарско министарство просвете определило је трима малољетним сирочадима покојног Андрије Јовановића учитеља србског у Куманима 150 форинти као годишњу припомоћ из државне учитељске мировинске закладе у Будапешти.

Госпођа Јулијана удовица покојнога Јована Милоша православног вероисповедног учитеља у Ходоњу из истога фонда добила је годишњу мировину од 84 форинти.

НОВЕ КЊИГЕ.

Уредништву овога листа достављене су следеће књиге на приказ:

Земљопис за гимназије, по најновијем министарском упутству написао др. Ј. Хунфалви, с мађарског превео Милан А. Јовановић, гимн. професор. Прва свеска. Земљопис Европе. У Н. Саду. Штампарија браће М. Поповића. 1887. Цена 80 новчића.

Земљопис за гимназије, по најновијем министарском упутству написао др. Ј. Хунфалви, с мађарског превео Стеван Милованов, гимн. професор. Друга свеска. Азија, Африка, Америка, Аустралија. Издала српска велика гимназија Новосадска. У Новом Саду, штампарија браће М. Поповића. 1887.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Најпреподобнији господин игуман и настојатељ манастира Ковиља: Мирон Ђорђевић благоизвадео је овдашњој школи красну икону светог Саве подарити, на ком племенитом дару како у име своје, тако и у име школске младежи најтоплије се захваљујем. Исто тако и преподобном оцу намеснику: Јосифу Рацковићу, који је лепим књижицама обдарио ваљане ученике о испиту.

Д'њи Ковиљ, 1888. год. Иван М. Поповић, учитељ.

Потписани налази за своју дужност, захвалити Славној српској црквено-школској општини у Сарајеву, која је изволила кроз пуне три године испомоћима, да сам могао учитељске науке довршити.

У Бос. Костајници, 18. Јулија 1888. год.

Никола Мариновић, свршени учит. приправник.

СТАНИВО ЗА ПИСМАРИЦУ.

Подписани зготовио је станиво за писмарицу са ковчежићима, у којима су преклијете за две врсте писмена (ћирилицу и латиницу). Овака станива налазе се већ одавна у сомборским српским школама. Цена је оваког једног станива 12 форинти и може се добити код подписаног у Сомбору.

Кузман Бикар столар у Сомбору.

Станива, која г. Кузман Бикар столар у Сомбору прави, зготовљена су по прилици усавршених станива, које је покојни вештак српски Теодор Станојевић Милаков на моју препоруку још пре 16 година направио и која се као врло целисходна у нижим разредима свију сомборских српских школа употребљују при познавању писмена и првом читавању српском и мађарском. С тога од своје стране особито препоручујем свима школским одборима и учитељима, да вешто израђена станива по овом начину, која сада једино г. Кузман Бикар столар у Сомбору израђује, за своје школе набавити постарају се.

Н. Ђ. Вукићевић,

привр. срб. нар. главни школски референт.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ на два учитељска места у Карлову, од којих је једно у центруму, друго у четврти, отвара се стечај. Са сваким од ових места скопчана је плата од 500 форинти ауст. вредности, слободан стан са баштом, у име огрева по два хвата сламе и по 5 форинти у име писаћег паушала. Осим овога има учитељ у центруму и на излазу башту са простором од 500 □ хвати, на коју ће поред пореза и откуп плаћати, не мање два јутра ораће земље, на коју порез плаћа. — За учитеља у четврти има изгледа, да ће такође добити два јутра земље. Обојици спада у дужност све предмете, који су високом Школском Уредбом прописани за основне и повторне школе за ту плату предавати и то, учитељ у центруму I. и II. разред мушки, а у четврти I. II. и III. разред мешовите школе, поред тога обвезни су у цркви појати и децу на богослужења водити. Проситељи нека се са доброснабденим молбеницама обратe на месни школ. одбор. — Нека уједно изрично назначе, дали компетују на оба или на једно од упитних места. У последњем случају нека наведу, на које место компетују. У особито призрење узеће се они, који су, поред квалификације, вични хармонијском појању, а првенство имају они, који су испит из мађарског језика положили. Рок стечају до ¹⁰/₂₂ Авг. о. г.

— У Ст. Шовах у Бачкој тражи се учитељица. Плата је 300 фор. 1 хв. дрва и 2 хв. сламе са лепим станом и баштом. Рок 15. Авг. по ст. Школа је србска вероисп. Молбенице се шаљу местном школ. одбору.

— У Парагама у Бачкој тражи се учитељ. Плата је 380 фор. за повторну школу награда од 20 фор. стан с баштом и 9 катастр. јутара земље. Рок 21. Август.

— У Новом Сент-Ивану, близу Сегедина, тражи се учитељ. Плата је 320 фор. за повторну школу 40 фор. 2 ланца ораће земље, стан с баштом од ¹/₄ ланца земље и сламе колко је нуждно.

— У Броду, на Сави, на установљеној вероисп. школи тражи се учитељ и певац. Плата је 350 форинти 6 хвати дрва, стан и башта. Учитељ треба да је добар појац. Рок 14. Септембар.

— У Србском Ст. Мартону на србској вероисповедној школи тражи се учитељ. Плата је 400 форинти, ⁴/₂ ланца ораће земље, 4 хвата дрва и стан. Рок 25. Август.

— У Дервенти (у Босни) тражи се учитељ на србској православној вероисповедној школи. Плата је 500 форинти стан с баштом и огрев. Рок 25. Август.

— Дољој Тузли (у Босни) тражи се учитељ на србској вероисповедној школи. Плата је 600 форинти. Рок 10. Август.

Да би „Школски Лист“ уредно сваког месеца излазити могао, молимо све многобројне црквене и политичне общине, које „Школски Лист“ примају — и свеостале дужнике наше, да нам дугове за „Школски Лист“ за ову и за прошле године што скорије послати изволе. Иначе не ће моћи лист уредно сваког месеца излазити. **Администрација „Школскога Листа.“**

ШКОЛСКА ОБЈАВА ЗА 188⁸/₉. ГОДИНУ.

У србској учитељској школи сомборској започиње се школска 188⁸/₉. година 1. Септембра о. г. по старом календару.

У учитељску школу примају се :

а) За приправнике младићи православне вере, здрави телом и душом, смерни и благе нарави, који су петнајсту годину навршили и четврти гимназијални, трећи реални или четврти разред грађанске школе с довољним успехом свршили.

б) За приправнице примају се Српкиње православне вере, које су четрнајсту живота годину навршиле и IV. разр. србске више девојачке школе или IV. разред ниже реалке с добрим успехом свршиле, а при том су здраве и примерног и моралног владања.

Једни и друге имају пријамни испит из славенског читања, молитва и из прквеног малог појања овде положити. — Ученици и ученице из школа, где се не учи србски језик, полажу још пријамни испит из србског језика, а они, који немају оцену из мађарског језика, имају показати да знају добро мађарски читати.

Сваки, који у овај завод ступити жели, дужан је са собом донети : крштено писмо, лекарску сведочбу о добром здрављу и сведочанство о свршеним горенаведеним или вишим школским разредима. Они, који су пре једне или више година школу оставили, имају донети са собом сведочбу свога пароха о моралном и религиозном владању свом. Женске имају још донети писмену изјаву својих родитеља или добротвора, да ће их они за време трогодишњег овде учења издржавати, а уз ту изјаву мора бити и потврђење местне политичне власти, да су дотични доиста у стању обвезу своју испунити.

Приправници, који желе стипендије из народних фондова добити, нека молбенице тога ради са сведочбом о сиромаштву поднесу вис. Шк. Савету у Карловцима ; а они, који желе платонеумске стипендије добити, нека тако исто инструиране молбенице поднесу платонеумском одбору у Сомбору.

На стипендије ове имају изгледа само они приправници и приправнице, који су примерног и похвалног владања и врло сиромашног стања, а при том се отлично или бар добро уче.

Стан и храна само се у приватним кућама са знањем и одобрењем управитељевим, или по препоруци овога, погодити може.

У Сомбору 1. Августа 1888.

Н. Ђ. Вукићевић,

србске учитељске школе сомборске управитељ
и пристављени срб. нар. главни школски референт.

Издаје и уређује : НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.